

พิชัยสงครามเลียดก๊ก

War Strategics in Laidkok

บาหยัน อิมสำราญ
Bayan Imsamran

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอคุณลักษณะของยุทธวิธีในวรรณกรรมพงศาวดารจีนเรื่อง “เลียดก๊ก” เพื่อชี้ให้เห็นฐานะอันแท้จริงของวรรณกรรมเรื่องนี้ว่า เป็นวรรณกรรมสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแปลจากพงศาวดารจีนเพื่อเป็นตำราพิชัยสงครามของแผ่นดิน

คำสำคัญ : พิชัยสงคราม, วรรณกรรม

Abstract

This article aims to study the war strategies in the Chinese chronicle literature “Laidkok”. The result shows the status of composing the literature, the early Rattanakosin period, that King Rama the second giving an order to the royal scholars translating this literature from Chinese for a demand of war strategics of the Kingdom.

Keywords : War Strategics , Literature

“เลียดก๊ก” เป็นวรรณกรรมไทยที่แปลจากพงศาวดารจีนเรื่องที่สามในประวัติศาสตร์ ไทย สองเรื่องแรกคือ สามก๊กและไซฮั่น ซึ่งแปลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องเลียดก๊กนี้ มีหลักฐานเท่าที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ค่อนข้างน้อย ทราบเบื้องต้นเพียงพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดประชุมนักปราชญ์ในราชสำนักแปลพงศาวดารจีนเรื่องนี้เป็นหนังสือ 153 เล่มสมุดไทย เมื่อ พ.ศ.2362 และโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ.2413 (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ 2515:14) รายละเอียดเรื่องการแปลปรากฏในตอนต้นเรื่อง ซึ่งระบุผู้ที่มีส่วนในการแปลเรื่องเลียดก๊กกว่าเป็นผู้สูงศักดิ์และทรงความสามารถถึง 11 คน คือ

กรมหมื่นนเรศโยธีหนึ่ง เจ้าพระยายมราช
หนึ่ง เจ้าพระยาวงษาสุรียศศักดิ์หนึ่ง พระยาโชติทิพหนึ่ง
ขุนทองสี่หนึ่ง จหมื่นไวยวรนาถหนึ่ง เล่ห์อาวรุทหนึ่ง

¹ คำว่า “การแปล” ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์แตกต่างกับปัจจุบัน กล่าวคือ สมัยต้นรัตนโกสินทร์เป็นการแปลโดยมีพนักงานสองฝ่ายช่วยกันทำ เช่นการแปลหนังสือจีน ต้องมีผู้รู้ภาษาจีนแปลความให้เสมือนจด ผู้ชำนาญภาษาไทยเอาความนั้นมาเรียบเรียงแต่งเป็นภาษาไทยให้ถ้อยคำสำนวนเรียบร้อยอีกชั้นหนึ่ง(สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ 2515 : 30) แต่ปัจจุบัน การแปลเป็นกระบวนการถ่ายทอดภาษาจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง หัวใจสำคัญของการแปลปัจจุบันก็คือ การรักษาใจความและอรรถรสฉบับแปลให้เทียบเท่าต้นฉบับ (ดลพร รุจิวงศ์และปริมา มัลลิกะมาส 2010 : 2) ดังนั้น ความหมายของคำว่า “การแปล” จึงเป็นปรากฏการณ์ของภาษาในเรื่องการเลื่อนของความหมายตามกาลเวลา ผู้ที่อ่านวรรณกรรมไทยที่แปลจากพงศาวดารจีนพึงเข้าใจความหมายของคำว่า “การแปล” ตามความหมายดั้งเดิม ก่อนที่ความหมายของคำว่า “การแปล” จะเปลี่ยนไป

นายจ่าเรศหนึ่ง หลวงลิขิตปรีชาหนึ่ง หลวงญาณ
ปรีชาหนึ่ง ขุนมหาสิทธิโวหารหนึ่ง...”

(เลียดก๊ก เล่ม 1 : 1)

เลียดก๊ก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จีนสมัยราชวงศ์โจว ตั้งแต่ปลายสมัยพระเจ้าโจวเซวียนหวัง² (พระเจ้าชวनोंงในเลียดก๊กฉบับไทย) ถึงพระเจ้าโจวหนานหวัง³ (พระเจ้าจิ่วเสียนอ่องในเลียดก๊กฉบับไทย) ต่อเนื่องไปถึงการก่อร่างสร้างราชบัลลังก์ให้ปีกแผ่นของกษัตริย์จีนซีฮ่องเต๋⁴ (เจิ้งอ่อง เจ้าเมืองจินในเลียดก๊กฉบับภาษาไทย) กินเวลากว่า 500 ปี มีกษัตริย์ปกครอง 27 พระองค์ เนื้อเรื่องสลับซับซ้อน ว่าด้วยการขับเคี่ยวชิงชัยกันระหว่างนครรัฐต่าง ๆ ในยุคศักดินาสวามิภักดิ์ของจีน มีตัวละครจำนวนมากนับพันตัว แสดงบทบาทที่สะท้อนความเป็นมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ โดยมีสงครามเป็นบรรยากาศหลักของเรื่อง และในยุคนี้ได้ถือกำเนิดนักคิดคนสำคัญของจีน ได้แก่ เล่าจื๊อ ขงจื๊อ และหันเฟยจื๊อ อีกด้วย

ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์จีนที่เป็นเหตุการณ์ในเรื่องเลียดก๊กนั้น แบ่งออกเป็น 2 ช่วง เรียกว่า ยุคชุนชิว (722 ปีก่อน ค.ศ. ถึง 481 ปีก่อน คริสตศักราช) และยุคจั้นกั๋ว (403 ถึง 221 ปีก่อนคริสตศักราช)

ยุคชุนชิวนั้นมาจากชื่อพงศาวดารชุนชิว เรียบเรียงด้วยขงจื๊อ (ปกर्ณ์ลิขิตปรีชา 2547 : 53) ในยุคนี้ฐานะของราชวงศ์โจวเสื่อมลง ไม่มีอำนาจ

² ครองราชย์ 727-782 ปี ก่อนคริสตศักราช

³ ครองราชย์ 314 -256 ปี ก่อนคริสตศักราช

⁴ ขึ้นครองราชย์เมื่อ 221 ปี ก่อนคริสตศักราช

ควบคุมนครรัฐต่าง ๆ ทำให้เจ้านครรัฐแย่งชิงความเป็นใหญ่ รัฐใหญ่พยายามผนวกรัฐเล็กเข้าไว้ รัฐที่สำคัญ ได้แก่ เจิ้ง หลู่ ฉี ช่ง จิ้น ฉิน ฉู่ ู่ และเยวี่ (เมืองเตง เมืองฟ้อ เมืองเจ้ เมืองซง เมืองจิ้น เมืองจิ้น เมืองฝ้อ เมืองฮวด และเมืองหงอในเสียด๊ก)

ยุคจั้นกั๋ว มาจากชื่อพงศาวดาร จั้นกั๋วเซ่อ แต่งโดยหลิวเซียง ปลายสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ 2547:53) ยุคนี้เริ่มต้นตั้งแต่รัฐจิ้น (เมืองจิ้นในเสียด๊ก) ถูกแบ่งเป็นรัฐย่อย 3 รัฐ คือ รัฐหาน เว่ย และเจ้า (เมืองหัน เมืองงุย เมืองเตียวในเสียด๊ก) เมื่อ 403 ปีก่อนคริสตศักราช ในช่วงเวลาดังกล่าวฐานะของกษัตริย์ราชวงศ์โจวไม่มีความหมาย เช่นเดียวกับเจ้านครรัฐเล็ก ๆ ทั่วไปที่ไม่มีความสำคัญ รัฐที่สำคัญ ได้แก่ รัฐหาน เจ้า เว่ย ฉู่ เยียน ฉี และฉิน (เมืองหัน เมืองเตียว เมืองงุย เมืองฝ้อ เมืองเจ้และเมืองจิ้นในเสียด๊ก) ทำสงครามชิงอำนาจกัน สุดท้ายรัฐฉินรวมแผ่นดินเป็นหนึ่งเดียว เมื่อ 221 ปีก่อนคริสตศักราช

ในยุคชุนชิวและจั้นกั๋วนี้ เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐหลายครั้ง จนปะทุเป็นสงครามทั้งขนาดเล็กขนาดใหญ่ ในเสียด๊กบันทึกไว้ว่ามีสงครามทั้งหมด 123 ครั้ง และแต่ละครั้งก็ทำให้สูญเสียชีวิตทรัพย์สินมากบ้างน้อยบ้างต่างกัน สุดแล้วแต่ว่าคู่สงครามจะหาจุดโลบายใดมาวางแผนการรบ ทั้งที่เป็นฝ่ายรุกคือฝ่ายได้เปรียบ และฝ่ายรับคือฝ่ายที่ตกเป็นรออุบายเหล่านี้เป็นทั้งภูมิปัญญาและเล่ห์เหลี่ยมกลโกงของมนุษย์ในยุคสมัยแห่งการชิงอำนาจ

การที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดให้แปลพงศาวดารจิ้นเรื่องเสียด๊กเป็นภาษาไทย จึงน่าจะเป็นการแปลโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะถอดบทเรียนทางการสงครามของจีนมาเป็นภาษาไทย เพื่อให้เป็นคัมภีร์สำหรับการสู้รบ วรรณกรรมเรื่องเสียด๊กจึงนับเป็นตำราพิชัยสงครามได้

เรื่องหนึ่ง แต่เป็นตำราพิชัยสงครามในสถานการณ์สู้รบ มิใช่ตำราที่เป็นเพียงกรอบแนวคิดในการทำสงคราม⁵ และเพื่อให้เห็นแง่มุมกลยุทธ์การรบที่ชัดเจน จึงขอเสนอผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การรบทั้งในเงื่อนไขที่เป็นฝ่ายรุก และเงื่อนไขที่เป็นฝ่ายรับ ดังต่อไปนี้

กล อูบายของฝ่ายรุก

ฝ่ายรุกหมายถึงฝ่ายที่กรีธาทัพไปสู้รบกับอีกฝ่ายหนึ่ง หรืออาจหมายถึงฝ่ายที่อยู่ในฐานะที่ได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง และมีเจตนาที่จะใช้ความได้เปรียบกดดันฝ่ายตรงข้ามให้ยอมแพ้ อูบายของฝ่ายรุกที่ปรากฏในเสียดศึกมีหลายวิธี ได้แก่

1. การสร้างภาพ

การสร้างภาพเป็นอูบายที่ทำให้เมืองต่างๆ สำคัญว่า เจ้าเมืองที่เป็นฝ่ายรุกมีน้ำใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารี ถือสัจธรรมเป็นที่ตั้ง แต่แท้จริงเป็นเพียงแผนการที่จะทำให้เมืองเหล่านั้นเกิดความไวเนื้อเชื่อใจ ยอมรับ และมอบความเป็นใหญ่ให้ จะทำการสิ่งใดก็ไม่มีเมืองใดขัดขวาง ได้แก่ อูบายมิตรภาพประดิษฐ์ มนุษยธรรมประดิษฐ์ และสัจจะประดิษฐ์

1.1 มิตรภาพประดิษฐ์ เป็นอูบายเสริมมีไมตรีด้วย เพื่อให้เมืองต่างๆ เข้าใจว่าแท้จริงแล้ว เมืองของฝ่ายรุกแรนที่คิดว่าไม่น่าคบหาสมาคมนั้น มิได้

⁵ ตำราพิชัยสงครามเป็นเสมือนบททฤษฎีที่กำหนดรูปแบบการรบไว้อย่างกว้าง ๆ แม้ทัพไทยโบราณจำเป็นต้องอาศัยความสามารถเฉพาะตัว ในการนำหลักเกณฑ์ในตำราพิชัยสงครามมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ที่เป็นจริง (ชาญชัย วรรณวงศ์ 2527 : 14)

เลวร้ายอย่างที่คิด ในทางตรงกันข้าม กลับเป็นเมืองที่มีน้ำใจ จริงใจ และ
รับผิดชอบในสิ่งที่ทำ เช่น กรณีเมืองเตงกับเมืองติน

หงอแสงเจ้าเมืองเตงแค้นเจ้าเมืองซอ แต่เมืองซอมีเมืองตินเป็นมิตร
จึงพยายามจะโดดเดี่ยวเมืองซอ ด้วยการผูกมิตรกับเจ้าเมืองติน แต่เจ้าเมือง
ตินไม่ยอมเป็นมิตรด้วย หงอแสงจึงวางแผนให้ทหารทำที่เหมือนไล่เนื้อล่าเข้าไป
ในแดนเมืองติน จับราษฎรชายหญิงและปล้นทรัพย์สินของราษฎรเมืองติน
จากนั้นก็ส่งขุนนางผู้ใหญ่นำราษฎรและทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ตีชิงมาได้ไปคืนให้ โดย
อ้างว่าเป็นความผิดของทหารของตน ทำให้เจ้าเมืองตินเกิดความซาบซึ้งใจเป็น
อย่างยิ่ง และยอมรับไมตรีของหงอแสง

1.2 มนุษยธรรมประดิษฐ์ เป็นอุบายการแสวงหาอำนาจด้วยการที่ทำให้
เมืองต่าง ๆ เข้าใจว่า เจ้าเมืองของฝ่ายรุกรานนั้นมีจิตเมตตาและเปี่ยมไปด้วย
มนุษยธรรม อันเป็นคุณสมบัติของผู้ที่ควรมอบความเป็นใหญ่ให้ เช่น กรณีเมือง
เตง เมืองพ้อ และเมืองเจ้ ตีเมืองซ้อ

เมืองเตง เมืองพ้อ และเมืองเจ้ รวมกันตีเมืองซ้อ เจ้านายในเมืองซ้อ
เสียชีวิตทั้งหมด เหลือเพียงเด็กน้อยน้องเจ้าเมืองซ้อ ขุนนางเมืองซ้อพามาขอ
ชีวิต เด็กน้อยร้องให้เป็นที่น่าเวทนา ท่ามกลางสายตาของเจ้าเมืองเตง เจ้าเมือง
พ้อ และเจ้าเมืองเจ้ หงอแสงเจ้าเมืองเตงใช้โอกาสนี้สำแดงตัวเป็นผู้มีมนุษยธรรม
ไว้ชีวิตน้องเจ้าเมืองซ้อ และให้ครองเมืองซ้อสืบต่อไป แต่เนื่องจากน้องเจ้าเมือง
ซ้อยังเด็ก จึงให้เบ็กลีไต้ขุนนางเมืองซ้อว่าราชการ โดยมีขุนนางผู้ใหญ่เมืองเตง
อยู่ช่วยว่าราชการไปก่อน

เบื้องหลังการไว้ชีวิตน้องชายเจ้าเมืองซ้อและการมอบเมืองให้ครอบครอง
ต่อไปนั้น หงอแสงเปิดเผยต่อขุนนางคนสนิทว่า เมืองซ้อเป็นเมืองเล็ก ได้มาก็
แบ่งกันไม่พอในระหว่าง 3 เมือง สู้เก็บไว้คนเดียวดีกว่า จึงไว้ชีวิตน้องเจ้าเมือง

เพื่อให้เมืองที่ร่วมรบเข้าใจว่าหองเสงมีน้ำใจโอบอ้อมอารี มีเมตตา แล้วให้คนของเมืองเตงคอยดูแล เมือง โดยทำที่ว่าเป็นเพื่อช่วยเหลือกิจการของเมืองให้เรียบร้อย ด้วยการทำให้เมืองเตงก็จะได้เมืองซ้อและหองเสงก็จะเป็นที่ยอมรับในบรรดาเมืองทั้งหลาย

1.3 สัจจะประดิษฐ์

สัจจะประดิษฐ์เป็นอุบายที่ใช้คำสัตย์เป็นเครื่องมือในการรุกราน เพื่อให้ผู้ที่ถูกรุกรานเข้าใจไปว่า ผู้ที่มารุกรานรักษาคำพูด สามารถเชื่อถือไว้ใจและมอบความเป็นใหญ่ให้ได้ เช่น กรณีจินบุนกั๋งตีเมืองหงวน

สืบเนื่องจากพระเจ้าจิวยี่ขังอ่องให้บำเหน็จเมืองหงวนแก่จินบุนกั๋งเจ้าเมืองจีน แต่เจ้าเมืองหงวนไม่ยอมรับจินบุนกั๋ง เนื่องจากเห็นว่าอยู่ในฐานะขุนนางหัวเมืองเหมือนตนเอง จินบุนกั๋งจึงยกทัพไปล้อม และรอดูท่าทีของเมืองหงวน หลังจากที่กองสอดแนมมารายงานว่า ทหารเมืองหงวนมิได้เต็มใจสู้รบ แต่ขอดูท่าทีจินบุนกั๋งว่าจะมีน้ำใจน่าเชื่อถือหรือไม่

จินบุนกั๋งจึงวางอุบายให้ทหารไปป่าวร้องว่าจะล้อมเมืองเพียง 3 วัน ถ้าชาวเมืองหงวนไม่ยอมจะเลิกทัพกลับ และจินบุนกั๋งก็ทำเหมือนกับที่ได้กล่าวมาไว้ ทำให้ชาวเมืองหงวนสรรเสริญว่าเป็นคนมีวาจาสัตย์สามารถฟังพาได้ พวกที่มาสวามิภักดิ์ และอ้อนวอนให้อยู่ต่อ แต่จินบุนกั๋งทำที่ว่าจะต้องรักษาคำพูด โดยยกทัพกลับไปไกล 30 ลี้ และหยุดพักครั้งรอดูท่าทีว่าเจ้าเมืองหงวนจะมาสวามิภักดิ์หรือไม่ และเจ้าเมืองหงวนตามมาจริง ๆ เพื่อค้ำประกันและมอบเมืองให้ด้วยความเข้าใจว่าจินบุนกั๋งเชื่อถือได้เพราะเป็นคนรักษาคำพูด

2. การโจมตีทางใจ

การโจมตีทางใจเป็นอุปบายที่ทำให้ศัตรูต้องตกอยู่ในภาวะที่จิตใจไม่ปกติ เกิดความขัดแย้งทางใจ ระหว่างการยั่วยุขัดต่อสู่กับการยอมแพ้เพื่อเลี่ยงการสูญเสีย การโจมตีทางใจทำได้ด้วยการใช้การทำให้ศัตรูหวาดวิตก การขุดศพ ประจาน การประกาศความชั่วเจ้านาย การกดดันให้ศัตรูต้องฆ่ากันเอง และการให้พินัยไฟ

2.1 การทำให้หวาดวิตก

การทำให้หวาดวิตกเป็นการโจมตีทางใจที่ใช้เวลานานเพื่อให้ศัตรูเกิดความกังวล ไม่แน่ใจว่าเมืองของตนจะต้องตกอยู่ในวงล้อมอีกยาวนานเท่าใด ชาวเมืองเกิดความเบื่อหน่ายสงคราม อยากจะให้วงจรชีวิตจะกลับคืนสู่ภาวะปกติ เช่น กรณีเมืองจ๋องอ๋องเจ้าเมืองฉ้อตีเมืองซง

ฉ้อจ๋องอ๋องเจ้าเมืองฉ้อไปตีเมืองซง ล้อมเมืองซงไว้ เมืองซงรอด คอยความช่วยเหลือจากเมืองจิน แต่เมืองจินไม่พร้อมที่จะมาช่วย จึงส่งคนผีปากดีมาพูดทำที่ว่าจะมา ขอให้ชาวเมืองซงรักษาเมืองให้ดีเพื่อคอยทัพจากเมืองจิน ชาวเมืองซงคิดว่าเป็นจริง จึงช่วยกันรักษาเมืองเอาไว้ถึง 7 เดือน เสบียงอาหาร ร่อยหรอ ราษฎรล้มตาย เกิดการฉกชิงวิ่งราว ฆ่าบุตรภรรยากิน ทัพเมืองฉ้อ ล้อมเมืองซงก็หมดเสบียงเช่นกัน เหลือกินเพียง 7 วัน

ฉ้อจ๋องอ๋องคิดแผนให้นำทหารกองหนึ่งไปตั้งกองทำนา ชาวเมืองซงจะ ได้เห็นว่าทัพเมืองฉ้อจะตั้งอยู่อีกแรมปี จะได้มาอ่อนน้อม ไม่ต้องรบราฆ่าฟัน เจ้าเมืองซงเห็นดังนั้นก็ตกใจ และเมืองจินไม่มาช่วย จึงหาทางเจรจากับเมืองฉ้อ เพื่อหลีกเลี่ยงสงครามที่ยืดเยื้อ

2.2 การขุดศพประจาน

การขุดศพประจานเป็นการทำร้ายจิตใจของฝ่ายตรงข้าม ด้วยการขุดศพของปู่ย่าตายายญาติพี่น้องของศัตรูขึ้นมาและด่าว่า ให้ศัตรูรู้สึกทุกข์ทรมาน

เหมือนถูกลบหลู่ เจ็บปวดและอับอายที่ไม่อาจปกป้องบรรพบุรุษของตน แต่ก็ไม่สามารถตอบโต้ได้เพราะตกอยู่ในวงล้อม ทำให้ต้องยอมแพ้ขอเจรจา เช่น กรณีจีนบุกกรุงเมืองโจ

จีนบุกเจ้าเมืองจีนไปล้อมเมืองโจ แต่เจ้าเมืองโจไม่ยอมสวามิภักดิ์ แต่กับลงให้ทหารเมืองจีนไปฆ่าถึง 500 คน และเอาศพเสียบประจานไว้ตามกำแพงเมืองโจ ทำให้จีนบุกคิดแค้นจะตีเมืองโจให้ได้ จึงใช้วิธีขุดศพญาติญาติของชาวเมืองโจที่ฝังอยู่นอกเมืองขึ้นมา แล้วประจานต่าง ๆ นานา จนชาวเมืองโจ เจ็บปวดใจ อับอายและทนไม่ได้ ขอเจรจาด้วยโดยจะขอแลกเปลี่ยนศพทหารเมืองจีนกับศพบรรพบุรุษของชาวเมืองโจ แต่ทันทีที่ประตูเมืองเปิดจีนบุกก็เข้าทัพบุกเข้าไปยึดเมืองโจทันที รุกรบจนได้ชัยชนะ

2.3 การประกาศความซัวเจ้านาย

การประกาศความซัวเจ้านาย เป็นการให้ข้อมูลเชิงลบของเจ้านายฝ่ายศัตรูแก่ทหารและราษฎรของฝ่ายศัตรู เพื่อหวังผลให้เกิดความสับสนวุ่นวาย จนกองทัพไร้เอกภาพ อันเป็นการลดทอนกำลังฝ่ายศัตรู และหันกลับมาให้ความร่วมมือกับฝ่ายรุก เช่น กรณี เมืองเจดีเมืองซง

เจมีนอ่องเจ้าเมืองเจี ร่วมกับเมืองฝ้อและเมืองงุย จะไปตีเมืองซงมาถึงเมืองฉูเอียง ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองซง เจ้าเมืองซงมีฝีมือกล้าแข็ง สามารถสังหารแม่ทัพคนสำคัญของเมืองงุยที่ไปช่วยรบ และรักษาเมืองฉูเอียงอย่างมั่นคง เหลือกำลังของทหารที่จะไปตีหักเอาได้ เจมีนอ่องจึงคิดอุบายเขียนหนังสือกล่าวโทษเจ้าเมืองซงผูกติดเกาทัณฑ์ยังเข้าไปในเมืองฉูเอียง เพื่อยุยงให้ราษฎรในเมืองไม่เต็มใจรบ ส่วนนอกเมืองก็เขียนหนังสือประกาศความซัว 10 ประการ ของเจ้าเมืองซงปิดไว้ทุกประตูเมือง และสรุปว่า เจ้าเมืองซงไม่

ควรเป็นเจ้าของเมือง และสมควรจะต้องถูกกำจัด หากผู้ใดเห็นจริง ให้มาเข้ากับเจ๋มิงอ๋อง

อุบายดังกล่าวเป็นผล เพราะทหารเมืองซงเห็นว่าเป็นเช่นนั้นจริง บางคนก็หนีกลับเมืองซง แล้วพาครอบครัวไปอยู่ที่อื่น เจ้าเมืองฉูเอียงซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองซงก็คิดเห็นเช่นเดียวกัน จึงให้สัญญาณัณฑ์และเปิดประตูเมือง 4 ด้าน ให้กองทัพเมืองเจ้เข้าเมืองฉูเอียงได้ในที่สุด และรุกกรบต่อเนื่องถึงค่ายทหารของเจ้าเมืองซง

การรบครั้งนั้นเมืองซงเสียหายมาก เจ้าเมืองซงถูกสังหารตัดศีรษะมาให้เจ๋มิงอ๋อง และเมืองซงก็เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองอุนก้วน

2.4 การกดดันให้ต้องฆ่ากันเอง

การกดดันให้ศัตรูต้องฆ่ากันเองเป็นวิธีการทำให้ศัตรูเหลือทางเลือกน้อยที่สุด และเหลือหนทางการฆ่ากันเองเท่านั้นที่จะอาจจะช่วยกอบกู้สถานการณ์ในขณะนั้นไม่ให้เลวร้ายกว่าที่เป็นอยู่ได้ วิธีการนี้ทำให้ฝ่ายรุกสามารถสังหารบุคคลผู้เป็นศัตรูคนสำคัญได้ โดยที่ศัตรูสำคัญไม่อาจเล็ดรอดไปเพื่อส้องสมผู้คน ทำให้การรบต้องยืดเยื้อยาวนานอีกต่อไป เช่น ตอนเมืองจิ้นตีเมืองเอียน

ไท่จูตันบุตรเจ้าเมืองเอียนพยายามลอบสังหารเจ้งอ๋องเจ้าเมืองจิ้น แต่ไม่เป็นผล เจ้งอ๋องแค้นไท่จูตัน จึงนำทัพมาล้อมเมืองเอียน เมืองเอียนด้านทานกองทัพเมืองจิ้นไม่ได้ แตกพ่ายกระจัดกระจาย ไ่จูตันกับเจ้าเมืองเอียนหนีไปได้และถูกตามล่า แม่ทัพเมืองจิ้นตามมาและเร่งให้เจ้าเมืองเอียนส่งตัวไท่จูตันออกมา มิฉะนั้นจะฆ่าให้สิ้น เจ้าเมืองเอียนเรียกไท่จูตันมาพบและใช้ผ้าแพรรัดคอบุตรของตน แล้วตัดศีรษะ นำไปมอบให้เจ้งอ๋องเจ้าเมืองจิ้น

ในวันที่เจ้าเมืองเอียนสังหารไทจู้ตั้นนั้น เป็นเทศกาลฤดูร้อน ธรรมชาติกลับวิบัติแปรปรวน น้ำค้างตกลงแข็งอยู่บนแผ่นดินสูงประมาณ 2 ศอกเศษ อากาศหนาวเย็นนัก และบังเกิดเมฆหมอก ไม่เห็นดวงอาทิตย์

2.5 การให้พินกลับยื่นไฟ

การให้พินกลับยื่นไฟเป็นการใช้ประโยชน์จากแผนการรบของศัตรูที่มีจุดมุ่งหมายทำลายขวัญและกำลังใจ เพื่อโต้กลับด้วยวิธีเดียวกันแต่รุนแรงยิ่งกว่า เช่น กรณีเมืองงุยตีเมืองตงสัน

เง่าเอียงอาสาเจ้าเมืองงุยไปรบเอาเมืองตงสัน ก็คิดเจ้าเมืองตงสันสู้ไม่ได้ จึงออกอุบายให้เง่าซู่ซึ่งเป็นลูกของเง่าเอียงและเป็นขุนนางอยู่ที่เมืองตงสัน ไปขอร้องบิดาให้ยกทัพกลับ แต่ไม่เป็นผล แมื่ก็คิดว่าจะมาเง่าซู่เสียหากไม่ยกทัพกลับ เง่าเอียงก็ไม่สนใจ สุดท้ายก็คิดใช้วิธีมอบกระบี่ให้เง่าซู่ฆ่าตัวตาย แล้วนำเนื้อและศีรษะส่งไปให้เง่าเอียง หวังว่าเง่าเอียงจะบังเกิดความเวทนามุตรของตน จะได้ยกทัพกลับ เง่าเอียงกลับนำเนื้อลูกมาแกงกินต่อหน้าทหารที่นำเนื้อไปให้ และฝากทหารไปบอกว่าถ้าตีเมืองตงสันได้จะเอาเนื้อก็คิดมาทำกับข้าวกิน

ก็คิดทราบเรื่องบังเกิดความตกใจกลัว และเกรงว่าการที่ตนถูกต้มแกงกิน จะปรากฏชื่อไปชั่วกาลนาน จึงใช้ผ้าผูกคอตาย

3. การลวงศัตรู

การลวงศัตรูเป็นอุบายที่ตบตาศัตรูให้เข้าใจเป็นอื่น เพื่อหาประโยชน์ หรือเพื่อให้ศัตรูตั้งอยู่ในความประมาท สำคัญตัวเองผิด ไม่ระมัดระวังตัว คิดว่าตนเองเก่งกล้าสามารถจนคู่ต่อสู้กลัว ให้จุดอ่อนต่าง ๆ เปิดเผยออกมา จนกระทั่งพลาดพลั้งและเสียทีในที่สุด ได้แก่ การแอบอ้างรับสั่ง การลวงให้สำคัญตัวเองผิด การปลอมเป็นสื่อ การลวงว่าอ่อนแอไม่เข้มแข็ง การลวงว่าเป็นมิตรแล้วหักหลัง

3.1 แอบอ้างรับสั่ง

การแอบอ้างรับสั่งเป็นวิธีการกระทำการแผ่ขยายอำนาจโดยใช้กำลังทหาร แต่เพื่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และได้ประโยชน์มากที่สุด จึงวางแผน โดยการใช้อ้างว่าการทำงานสงครามครั้งนี้ เป็นรับสั่งจากฮ่องเต้ให้มาลงโทษเมืองต่าง ๆ เพื่อให้เมืองเหล่านั้นไม่กล้าสู้รบ ส่วนเมืองอื่นๆ ก็ไม่กล้ามาช่วยรบ เพราะเห็นว่าการรบเป็นคำสั่งจากเมืองหลวง เช่น กรณี เมืองเตงตีเมืองซง

หงอเสงเจ้าเมืองเตงแค่นเจ้าเมืองซงที่ร่วมมือกับเจ้าเมืองโอยมาตีเมืองเตง จึงใช้วิธีเอาอาวุธบรรทุกเกวียน 20 เล่ม แล้วใช้โหมดและแพรที่ขุนนางเมืองหลวงนำมาให้คลุมเอาไว้ข้างนอก ปักธงมีตัวอักษรว่า “ถองถิโกลเกียน” แปลว่าทัพเมืองหลวงมาลงโทษเมืองซง เพื่อตบตาทำให้เมืองต่าง ๆ ไม่กล้ามาช่วยเมืองซง เพราะคิดว่าเป็นคำสั่งเมืองหลวงจริงๆ ทว่าการศึกครั้งนั้นไม่เกิดขึ้น เพราะเจ้ฮูกังเจ้าเมืองเจ้ซึ่งชอบพอกับหงอเสงเป็นผู้เจรจาไกลเกลี่ย

3.2 การลวงให้สำคัญตนเองผิด

การลวงให้สำคัญตนเองผิดเป็นแผนการรบที่มุ่งให้ศัตรูตั้งอยู่ในความประมาท ไม่มองสถานการณ์ตามความเป็นจริง ทำให้ประเมินตนเองผิดพลาดกลายเป็นผู้แพ้ในที่สุด ได้แก่ กรณีจินเฮียนกั่งเจ้าเมืองจินวางแผนยึดเมืองเกียและเมืองหงอ

เนื่องจากเมืองเกียมารุกรานชายแดนเมืองจินอยู่เนืองๆ จินเฮียนกั่งจึงวางแผนไปตีเมืองเกีย แต่ทัพจำเป็นต้องยกผ่านเมืองหงอ และทั้งสองเมืองเป็นมิตรกัน อุปายการรบครั้งนี้ก็คือ ให้เจ้าเมืองเกียสำคัญตนว่ามีอำนาจ โดยส่งนางรำไปให้ จะได้เพลิดเพลินกับนางรำไม่ระวังเมือง ส่วนเจ้าเมืองหงอเป็นคนโลก จึงส่งของที่มีค่าที่สุดคือเมืองจินไปให้คือแก้ววิเศษกับม้าไปให้ เพื่อให้เจ้าเมืองหงอเข้าใจว่าตนมีอำนาจ และคิดว่าเมืองจินจะแบ่งทรัพย์สินที่ได้จาก

เมืองเกียให้ หากอนุญาตเมืองจิ้นให้ผ่านทาง เมื่อเมืองจิ้นตีเมืองเกียได้ นอกจากจะไม่ให้ทัพยี่สิบที่ตีได้ตามสัญญาแล้ว ยังล่อเจ้าเมืองหงอออกจากเมืองและเข้ายึดเมืองหงอในที่สุด

3.3 การปลอมเป็นเสือ

การปลอมเป็นเสือเป็นแผนการรบที่มุ่งเปลี่ยนม้าของฝ่ายศัตรูให้เป็นกำลังรบของฝ่ายตน โดยใช้อุบายทำให้ม้าแตกตื่น จนไม่อาจบังคับไว้ได้ กองทัพศัตรูจึงแตกกระจัดกระจายไม่เป็นกระบวน ง่ายต่อการถูกรุกรบโจมตี เช่น กรณีศึกเมืองจิ้นรบกับเมืองฉ้อ

เมืองฉ้อและเมืองจิ้นทำศึกกัน เนื่องมาจากเมืองฉ้อยกมาล้อมเมืองซง และเมืองจิ้นมาช่วยเมืองซงรบ และเกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างกองทัพที่มีแสนยานุภาพของ 2 เมือง การรบในครั้งนั้นสร้างความเสียหายให้แก่เมืองฉ้อมาก เนื่องจากแผนการรบของเมืองจิ้นที่ใช้หนังสือมาหุ้มตัวม้า และให้ทหารขี่ออกรบไปรบ ม้าของทหารเมืองฉ้อเมื่อเห็นม้าเมืองจิ้นก็ตกใจเพราะคิดว่าเป็นเสือ ต่างกระโดดโลดโผน บังคับไม่อยู่ บางตัวก็สลัดคนขี่ออกจากหลัง วิ่งเหยียบคนรุ่มวาย เสียกระบวนทัพ เป็นโอกาสให้ทหารเมืองจิ้น ไล่ฆ่าทหารเมืองฉ้อล้มตายจำนวนมาก จนจิ้นบุนกงซึ่งมองดูการรบอยู่ที่สูงเกิดความเวทนา ให้ยุติการฆ่า และปล่อยให้กลับเมืองฉ้อ การรบครั้งนี้ทำให้ชื่อเสียงของจิ้นบุนกงขจรขยาย

3.4 การลวงว่าเป็นมิตรแล้วหักหลัง

จอชู่เจียงขุนนางผู้ใหญ่เมืองจิ้น อาสาจิ้นฮวนกงเจ้าเมืองจิ้น ไปตีเมืองเล็กเมืองน้อยเก็บเล็มไว้เพื่อทำการใหญ่คือการไปตีเมืองงุย เมืองเล็กที่วางแผนไปตีคือเมืองไซโห เจ้าเมืองไซโหส่งข่าวไปเมืองงุยเพื่อขอความช่วยเหลือ และ

กงจู้อื่นขุนนางเมืองงุย อาสาจะไปเจรจากับจ้อซู่เจียงในฐานะคนคุ้นเคยกัน จ้อซู่เจียงทราบข่าวจึงมีหนังสือนัดพบกงจู้อื่น และวางแผนให้ทหารจับตัวกงจู้อื่น แล้วนำเครื่องแต่งกายของทหารเมืองงุยที่ติดตามกงจู้อื่น มาให้ทหารเมืองจิ้นใส่ปลอมตัวเข้าไปในเมืองไซโห แล้วเปิดประตูเมืองรับทหารเมืองจิ้นให้เข้าไปในเมืองไซโหและยึดเมืองไต้ในที่สุด

4. การใช้สินบน

การใช้สินบน เป็นอุบายที่ทำให้เกิดภาวะไร้ระเบียบขึ้นในฝ่ายศัตรู ด้วยการตกลงว่าจะให้ทรัพย์สินเงินทองหรือยศถาบรรดาศักดิ์แก่คนในฝ่ายศัตรู ให้ทำหน้าที่ยุยงให้ศัตรูเกิดความแตกแยกเพื่อลดความเข้มแข็งและความเป็นเอกภาพของศัตรู

4.1 อ่องเหงา

อ่องเหงาเป็นขุนนางเมืองจิ้นที่ไปอยู่เมืองเตียว เพื่อทำหน้าที่ยุยงให้เกิดความแตกร้าวกันในหมู่ขุนนางของเมืองเตียว อ่องเหงาให้สินบนเป็นทองคำแก่กวางไซขุนนางเมืองเตียวที่มีนิสัยประจบสอพลอเพื่อให้ทำงานแทน ไม่ว่าจะเป็นการยุยงให้เจ้าเมืองเตียวไปช่วยเมืองงุยรบเมืองจิ้น เพื่อให้หาเหตุให้เมืองจิ้นมาตีเมืองเตียว กัดกันคนดีมีฝีมือของเมืองเตียวไม่ให้ออกรบ ตลอดจนใส่ร้ายป้ายสีแม่ทัพเมืองเตียวที่มีความสามารถว่าไม่ภักดีต่อเจ้าเมือง จนแม่ทัพนั้นอยู่ไม่ได้ต้องหนีไปและถูกฆ่าตายในที่สุด เมื่อเมืองจิ้นล้อมเมืองเตียว ก็เจรจาหว่านล้อมให้เห็นว่าเจ้าเมืองจิ้นเป็นคนดี อยาได้ต่อสู้ ขอให้เจ้าเมืองเตียวมอบเมืองให้โดยดี จนกระทั่งเจ้าเมืองเตียวต้องเสียเมืองในที่สุด

4.2 เป็กพี

เป็ กพีเป็นขุนนางเมืองหงอ ซึ่งเจ้าเมืองอวตใช้เป็นเครื่องมือในการทำลายความเข้มแข็งของเมืองหงอ เนื่องจากเป็ กพีเป็นคนโลภ และประจบสอพลอ เมื่อได้รับสิ่งตอบแทนเป็นทรัพย์สินเงินทองก็พร้อมจะดำเนินการตามทีผู้ให้ตกลงและร้องขอ บุนจงซึ่งเป็นขุนนางเมืองอวตทราบถึงลักษณะนิสัยนี้ จึงไปเจรจาลับกับเป็ กพี ขอให้เป็ กพีดำเนินการทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อเมืองอวต เช่น ขอร้องไม่ให้หงอต้องทำลายเมืองอวต ไม่ให้ฆ่าอวตต้อง ไม่ให้เอาโทษอวต อ่องเมื่อรบชนะ หมั้นพุดจากับหงออ่องให้เห็นความดีของอวตอ่อง สนับสนุนให้หงออ่องมัวเมากับความสุข และยุยงให้หงออ่องยื่นกระบี่ให้หงอจู่สู่ขุนนางผู้ภักดีกับหงออ่องใช้ปลิดชีวิตตนเอง การกระทำของเป็ กพีทำให้เมืองหงอแตกแยกและอ่อนแอลง และเป็นมูลเหตุสำคัญที่เมืองหงอต้องพ่ายแพ้เมืองอวต

5. การยอมทนทุกข์

การยอมทนทุกข์ เป็นอุบายที่ยอมทำร้ายร่างกายตนเอง หรือยอมอภัยศสญเสียดเกียรติยศ ศักดิ์ศรี อิสรภาพ และยินดีเป็นข้าช่วงใช้ เพื่อให้ศัตรูตายใจว่าจงรักภักดี ถึงขั้นยอมมอบกายถวายชีวิตให้ เมื่อสถานการณ์สุกงอมเต็มที่ จึงย้อนกลับมาล้างแค้นศัตรูอย่างสาสม

5.1 เอียวหลี่

เอียวหลี่อาสาเจ้าเมืองหงอไปกำจัดเคงกี ขุนนางเมืองอวตซึ่งมีพละกำลังมาก โดยวางแผนให้เจ้าเมืองหงอตัดแขนทั้งสองข้าง และฆ่าบุตรภรรยาตนเอง แล้วไปอยู่กับเคงกี แนะนำตัวว่ามีเรื่องบาดหมางกับเจ้าเมืองหงอที่สั่งให้ตัดแขนและให้ฆ่าบุตรภรรยา เคงกีส่งคนไปตรวจสอบข้อมูล พบว่าเป็นเช่นนั้นจึงหลงเชื่อ และยอมรับเป็นพวก

เอียวหลี่แนะนำให้เคงก็ไปตีเมืองหงอ เพราะเจ้าเมืองหงอกับหงอจู่ซึ่ง เป็นขุนนางผู้ใหญ่กำลังขัดแย้งกันอยู่ เคงก็สำคัญว่าจริง ยกทัพเรือไปตีเมือง หงอ เคงก็กับเอียวหลี่ลงเรือล่ำเตียวกัน เอียวหลี่เร่งให้คนแจวเรือรีบไป เรือล่ำ อื่นจึงตามไม่ทัน และแนะนำให้เคงก็ไปยืนที่หัวเรือเพื่อให้เรือที่ตามมาเห็นได้ ถนัด จะได้เร่งฝีพายไปด้วย เคงก็ทำตาม พอได้ทีเอียวหลี่ก็สังหารเคงก็ถึงแก่ ความตาย การตายของเคงก็ ถือว่าเป็นการกำจัดกำลังสำคัญของเมืองอวดโดยใช้ ชีวิตตนเองเป็นเดิมพัน

5.2 อวดอ่อง

เมืองหงอกับเมืองอวดมีความแค้นเคืองกัน สาเหตุจากการที่อวดอ่องเจ้า เมืองอวดฆ่าอับหลี่เจ้าเมืองหงอตายในที่รบ เจ้าเมืองหงอคนใหม่ซึ่งเป็นหลาน โอรสเจ้าเมืองอวดยี่นั๊ก จึงยกทัพไปหวังล้างแค้น เมืองอวดสู้ไม่ได้ ขอยอมแพ้ บุนจงขุนนางเมืองอวดวางแผนให้อวดอ่องไปอยู่เมืองหงอในฐานะเชลย อยู่อย่าง เจียมตัว และพยายามทำทุกวิถีทางให้หงออ่องตายใจคิดว่าอวดอ่องรักใคร่ และ ยอมสวามิภักดิ์อย่างจริงจัง อวดอ่องทำตามทุกอย่าง แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่มีใคร กล้าทำ เช่น การชิมอุจจาระหงออ่อง ทำให้หงออ่องวางใจเป็นอย่างยิ่ง ในที่สุด ก็ปล่อยกลับไปเมืองอวด เมื่อกลับเมืองอวดอ่องก็ซ่องสุมกำลังทหาร สะสม เสบียง และพยายามบ่อนเซาะกำลังของเมืองหงอทุกวิถีทางเช่น จัดส่งสาวงาม ไปให้ เพื่อให้หงออ่องใช้เวลาอยู่กับผู้หญิงมากกว่าการออกว่าราชการ เอาเมล็ด ข้าวหนึ่งที่ขยายพันธุ์ไม่ได้ไปให้เจ้าเมืองหงอแจกจ่ายราษฎรเป็นข้าวปลูก เพื่อตัด เสบียงของเมืองหงอ ยุยงให้ขุนนางเมืองหงอแตกร้างกัน ขุนนางที่ดีถูกฆ่า เหลือเพียงขุนนางประจบสอพลอ เมื่อเมืองหงออ่อนแอเต็มที่ ก็ส่งกองทัพเข้าบุก เข้าไปในเมืองหงอ และเมืองหงอพ่ายแพ้ในที่สุด

6.แผนถ่วงเวลาหาประโยชน์

แผนถ่วงเวลาหาประโยชน์เป็นอุบายรอดูท่าที ไม่เข้าไปมีส่วนในความขัดแย้งระหว่างเมือง แต่เมื่อได้สถานการณ์เอื้อให้เข้าไปมีส่วนร่วม ก็รีบแสดงตัวทันที ได้แก่ กรณีเมืองเจ้ตีเมืองจิ้น

6.1 เบี่ยงเสียงกู่เมืองเจ้เดินทัพถ่วงเวลา

เมืองฉ้อ เมืองเตียว เมืองงุย เมืองเอียน เมืองหัน มาชวนเมืองเจ้ไปรบกับเมืองจิ้น โดยมีเมืองฉ้อเป็นผู้นำ เบี่ยงเสียงกู่แม่ทัพเมืองเจ้ เห็นว่าการเกณฑ์ทัพอย่าเอิกเกริกเช่นนี้ไม่เป็นผลดี เพราะทัพแต่ละเมืองจะต้องแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน และหากไม่สำเร็จเมืองเจ้กับเมืองจิ้นก็ต้องพยายาบากัน แต่หากไม่ไปก็จะมีจิตใจกับหัวเมืองทั้งห้า เบี่ยงเสียงกู่วางแผนเดินทัพช้า ๆ สร้างทำเป็นป่วยและหยุดพัก และมีหนังสือไปบอกแม่ทัพของ 5 เมืองที่ยกล่วงหน้าไปว่า หากอาการดีขึ้นจะยกทัพสมทบ

ทัพเมืองฉ้อ เมืองเตียว เมืองงุย เมืองเอียน เมืองหัน ประจันหน้ากับทัพเมืองจิ้น ยังมีทันได้สู้รบก็ขัดแย้งกันเอง แม่ทัพเมืองเอียนทรยศไปเข้ากับเมืองจิ้น บอกความลับเรื่องการขนเสบียง ทำให้ทหารเมืองจิ้นไปทำลายเสบียง ทำให้ทัพทั้ง 4 เมือง เกิดความระยอทอดถอย รวมกันไม่ติด ทัพเมืองจิ้นได้ทีก็เข้าตีจนแตกพ่าย ไม่เป็นกระบวน เบี่ยงเสียงกู่เมืองเจ้เห็นดังนั้น ก็ใช้โอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมรบ โดยตีตัดกลางจนทัพเมืองจิ้นแตกกระจัดกระจาย ทหารเมืองเจ้จับทหารเมืองจิ้นและเก็บเครื่องศาสตราวุธไว้ได้เป็นอันมาก แล้วก็ปล่อย ยอมคืนเครื่องศาสตราวุธ พร้อมกับส่งหนังสือให้ไปแจ้งแก่เจ้าเมืองจิ้นว่า ที่มารบเพราะขัดเจ้าเมืองฉ้อไม่ได้ ขออย่าได้โกรธแค้น แม่ทัพเมืองจิ้นและทหารต่างขอบคุณเบี่ยงเสียงกู่เมืองเจ้เป็นอันมาก

แผนการนี้ทำให้พันธมิตรทั้ง 5 เมืองว่ากล่าวอะไรไม่ได้ เพราะได้รับความช่วยเหลือจากเมืองเจี๋ย ผ่ายเมืองจิ้นก็ซาบซึ้งในน้ำใจของเมืองเจี๋ย การรบครั้งนี้เมืองจิ้นจึงได้ประโยชน์ไม่ว่าจะมองจากมุมใด

7. การใช้วาทศิลป์

การใช้วาทศิลป์ เป็นการใช้ความสามารถทางการพูดเกลี้ยกล่อมโน้มน้าวใจให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นคล้อยตาม ทำให้ง่ายต่อการแผ่ขยายอำนาจ เพราะไม่ต้องสูญเสียไพร่พล เช่น กรณีของเตียวหิง

เตียวหิงเป็นขุนนางเมืองจิ้น มีความสามารถในการใช้วาทศิลป์ โน้มน้าวใจให้คนเชื่อ สามารถเอาตัวรอดจากสถานการณ์คับขันได้ดี เป็นผู้ที่คิดแผนให้เมืองเตียว เมืองเจี๋ย เมืองฉ้อ เมืองหัน เมืองงุย เมืองเอี้ยน แดกแยกกัน เพื่อขยายเขตแดนของเมืองจิ้น โดยเตียวหิงจะเดินทางไปอยู่เมืองต่าง ๆ ทั้ง 5 เมือง แล้วประดิษฐ์ถ้อยคำชวนเชื่อ ให้เจ้าเมืองนั้น ๆ เห็นว่า เมืองจิ้นเป็นเมืองใหญ่ เข้มแข็ง และเมืองอื่น ๆ อีก 5 เมือง ก็ได้สวามิภักดิ์กับเมืองจิ้นแล้ว ผลก็คือเมืองทั้งหลายเกิดความวิตกกังวล ไม่แน่ใจในสถานะของตนเอง คลางแคลงใจในความสัมพันธ์กับเมืองอื่น ๆ ว่าจะร่วมกันต่อต้านเมืองจิ้นอย่างที่ตกลงกันได้หรือไม่ วิธีการนี้ทำให้กำลังของฝ่ายศัตรูอ่อนแอลง ง่ายต่อการบุกเข้าโจมตี

8. ภัยประดิษฐ์

ภัยประดิษฐ์เป็นอุบายที่มุ่งทำให้ศัตรูอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก ขาดปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต เช่น การทำให้น้ำท่วม ทำให้อุดอาหาร หรือทำให้เกิดไฟไหม้เมือง ศัตรูอยู่ไม่ได้ต้องยอมจำนนในที่สุด เช่น กรณีเมืองหงอตีเมืองฉ้อ กรณีเมืองเจี๋ยตีเมืองซวง

8.1 กรณีเมืองเจ้ตีเมืองซอง

ซุนบูจู่ แม่ทัพเมืองหงอ ซึ่งได้รับมอบหมายให้คุมทัพไปตีเมืองเมืองฝ้อ มาถึงเมืองล่ำกี้เสียซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองฝ้อ เห็นชัยภูมิเมืองฝ้อและเมืองล่ำกี้เสียเป็นท้องนาลุ่มต่ำ มีแม่น้ำเจียววงไหลลงเพียงทางเดียว ด้านตะวันตกมีแม่น้ำเซี่ยเอ้ว ซุนบูจู่ให้ทหารตั้งค่ายในที่ดอนเนินเขา เวลาค่ำ สั่งให้แม่ทัพนายกองทั้งปวงทำเชือกกันทำนบปิดแม่น้ำเซี่ยเอ้ว แล้วให้ชุดคลองส่งน้ำจากแม่น้ำเจียววงมาขังไว้ในแม่น้ำเซี่ยเอ้ว เวลากลางคืนก็เปิดทำนบให้น้ำไหลเข้าท่วมเมืองล่ำกี้เสียและเมืองฝ้อ เจ้าเมืองฝ้อและชาวเมืองอยู่ไม่ได้ต้องลงเรือหนีเอาตัวรอด

8.2 กรณีเมืองเจ้ตีเมืองซอง

สืบเนื่องจากการที่เมืองเจ้ยกทัพมาตีเมืองจู่เอียง ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองฝ้อ ยุ้งให้เจ้าเมืองและทหารเมืองจู่เอียงกระต่ากระต๋องต่อเมืองซอง เมืองเจ้พยายามตีค่ายเมืองซอง แต่ทำอย่างไรก็ไม่สำเร็จ อองจ๊กที่ปรึกษาแม่ทัพเมืองเจ้จึงออกความคิดให้ทำวาวใหญ่ 500 ตัว เอาเชื้อไฟชุบน้ำทั้นยางผูกไว้กับวาวทุกตัวจนถึงสายปาน เวลาค่ำกองทัพอเมืองซองหลับสนิท ให้เอาเพลิงจุดแล้วปล่อยวาวให้ไปตกที่ค่ายเมืองซอง เพื่อให้ไฟไหม้ค่ายให้ทหารระส่ำระสาย อยู่ในค่ายไม่ได้

9. การลอบสังหาร

การลอบสังหารเป็นอุบายลอบฆ่าบุคคลสำคัญของฝ่ายศัตรู โดยคิดว่าจะกำจัดตัวต้นเหตุของปัญหาแล้ว ระบบต่าง ๆ ที่ร่นวายอยู่ในสังคมขณะนั้น จะกลับคืนสู่ภาวะปรกติ

9.1 สังหารเจิ้งอ๋อง

ไท่จูตันบุตรเจ้าเมืองเอี้ยน มีใจพยาบาทเจิ้งอ๋องเจ้าเมืองจิ้น เพราะคิดว่าเจิ้งอ๋องเป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้หัวเมืองต่าง ๆ ระส่ำระสาย จึงหาคนมีสติปัญญามาอยู่ด้วย เช่น เก่งค้อ ห่วมลี่ ก็ เป็นต้น และวางอุบายกำจัดเจิ้งอ๋อง ห่วมลี่ซึ่งเป็นคนที่เจิ้งอ๋องประกาศเอาชีวิต ยินดีสละศีรษะของตนให้เก่งค้อนำไปให้เจิ้งอ๋อง เพื่อจะได้มีโอกาสประชิดตัวและสังหาร แต่แผนการผิดพลาด เพราะเจิ้งอ๋องเห็นปลายกระบี่ที่ซ่อนในมือเสื้อ ทำให้เกิดการต่อสู้กัน เก่งค้อถูกเจิ้งอ๋องฟันเข้าขาด มือขาด และ ถึงแก่ความตายโดยทหารองครักษ์

กลอุบายของฝ้ายรับ

ฝ้ายรับหมายถึงฝ้ายที่ถูกเมืองอื่นยกมาตี และพยายามป้องกันทุกวิถีทางที่จะแก้ไขสถานการณ์ไม่ให้ข้าศึกบุกกรุกเข้ามาในเมืองของตน หรืออาจหมายถึงฝ้ายที่ตกเป็นรองในการสู้รบ แต่พยายามพลิกผันสถานการณ์ให้กลายเป็นฝ่ายได้เปรียบในที่สุด กลอุบายการรบของฝ้ายรับในเลียดก๊กมี ดังนี้

1. การชนะโดยการแก้งแพ้

การชนะโดยการแก้งแพ้เป็นอุบายที่มุ่งสนองตอบความต้องการของศัตรูที่มารบทั้ง ๆ ที่ยังไม่พร้อม เพียงเพื่อต้องการได้ชื่อว่าเป็นผู้ชนะ ฝ้ายตั้งรับก็สนองตอบโดยการยอมรับว่าศัตรูคือผู้ชนะ วิธีการนี้เป็นการหลีกเลี่ยงหรือลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินโดยไม่จำเป็นต้องสู้รบ แต่ฝ้ายศัตรูต่างหากที่ลงทุนมารบแล้วไม่ได้สิ่งใดกลับเมือง

1.1 หงอเสงแก้งแพ้

จิวหูเจ้าเมืองโอยซั๊กชวนพันธมิตร ได้แก่ เมืองซัว เมืองดิน เมืองพ้อ เมืองซอง ไปตีเมืองเตง กล่าวโทษเมืองเตงว่าอกตัญญูต่อมารดา และไม่ภักดีต่อพระเจ้าฮวนอ๋อง

หองเสงเจ้าเมืองเตงทราบวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของเมืองเหล่านี้เป็นอย่างดีว่าแต่ละเมืองต้องการสิ่งใด กล่าวคือ จิวหูเจ้าเมืองโอยต้องการการยอมรับจากเมืองต่าง ๆ เจ้าเมืองซองต้องการแสดงความไม่พอใจที่เมืองเตงไปอุปถัมภ์ให้ที่พั๊กฟิงแก่อีป็น เจ้านายเมืองซองที่กระทำความผิดและหนีมาพึ่ง ส่วนเมืองพ้อมาเพราะโลภอยากได้ส่วนแบ่งจากการรบชนะ เมืองอื่น ๆ มาเพราะถูกซั๊กชวน

หองเสงจึงใช้กลยุทธ์ชนะโดยการแกล้งแพ้ ยอมให้จิวหูได้ชื่อว่าเป็นผู้ชนะ ทั้งๆที่ยังไม่ได้รับ และส่งอีป็นให้แก่เจ้าเมืองซอง เมืองที่เหลือก็ไม่อยากรบ เพราะเมืองที่เป็นตัวตั้งตัวตีเลิกรบแล้ว จึงพากันยกทัพกลับไป หองเสงจึงไม่ต้องทำสงคราม และไม่ต้องเสียสิ่งใด

2. การสังเกตรบชาติ

การสังเกตรบชาติเป็นอุปายที่เอาตัวรอดจากการเสียที่ศัตรู เนื่องจากศัตรูประดิษฐ์ภัยธรรมชาติขึ้นมาหวังสร้างความเสียหายด้านกำลังไพร่พล เช่น การทำให้อุดน้ำ การลวงให้หลงทาง วิธีนี้จำเป็นจะต้องใช้ประสบการณ์จากการสังเกตความเป็นไปของธรรมชาติและ ความชัดเจนในภูมิประเทศเข้าแก้อุปายของศัตรู

2.1 ตาน้ำและม้าเมืองบูจอง

เจฮวนกั๋งเจ้าเมืองเจี๊เป่ตีเมืองบักหยง เมืองบักหยงตั้งรบดวนการถล่มลำธารให้ทัพของเจฮวนกั๋งอดน้ำตาย ทำให้ทัพของเจฮวนกั๋งกลายเป็นฝายรับและ

ต้องแก้ไขสถานการณ์การรบที่เป็นรอง กองซุนสิบผองขุนนางเมืองเจ้ผู้มีปัญญา ออกอุบายให้หาน้ำจากที่อื่น โดยให้สังเกตุว่าที่ใดมีมดแสดงว่ามีตาน้ำ และทัพ เมืองเจ้ก็ได้อาศัยน้ำจากตาน้ำนี้ เลี้ยงกองทัพที่กำลังอดน้ำตาย และพลิก สถานการณ์เป็นฝ่ายรุกอีกครั้ง

เมื่อยกทัพติดตามเจ้าเมืองบักหยงที่หนีไปเมืองเกาเต็ก ก็ตกเป็นฝ่ายตั้ง รับอีกครั้ง โดยถูกล่อลวงให้หลงทางเข้าไปในดินแดนอันไฮที่เต็มไปด้วยเสือ งู อสรพิษทั้งหลาย และลมร้ายที่พัดต้องร่างกายคนแม้เพียงเส้นผมก็จะเจ็บป่วย ใครหลงเข้าไปจะเสียชีวิต ทัพของเจ้ฮวนกั๋งถูกลมพัดแตกกระจายไม่เป็น กระบวน แต่ด้วยปัญญาของขุนนางที่ซื่อกวางต่งทำให้สามารถหาทางออกได้ ด้วยการขี่ม้าแก่ ๆ เมืองบูจอง ซึ่งเป็นเมืองแดนต่อแดนกับเขตอันไฮ ม้าแก่ คู่เคยเส้นทางนี้ จึงนำทัพเจ้ฮวนกั๋งให้พ้นภัยได้ และกลับกลายมาเป็นฝ่ายรุกได้ อีกครั้ง

2.2 ขุดสระสู้ศึก

ทัพเมืองจินมาล้อมเมืองเสียงต้ง เจ้าเมืองเตียวสงเลียมโพคุมทัพไปช่วย ตั้งค่ายอยู่ท้ายเขากิมหมิงซัว เลียมโพดูชัยภูมิแล้วเห็นว่าเป็นรอง อาจถูกศัตรู ล้อมให้อดน้ำตายได้ จึงเตรียมขุดสระไว้ในค่ายไม่ให้ชาวแพรงพรายออกไป และ ให้ทหารเมืองเตียวต้งมั่นรักษาค่าย อย่าออกไปสู้รบ แม้จะถูกร้องทำหายอย่างใด ก็ตาม ถ้าใครไม่ทำตามจะตัดศีรษะเสีย

ทัพเมืองจินใช้แผนปิดกั้นลำน้ำให้ทัพเมืองเตียวอดน้ำตายตามที่เลียมโพ คาดการณ์ แต่ทัพเมืองเตียวก็ไม่อดน้ำเพราะมีน้ำในสระใช้ แม่ทัพเมืองจินรู้สึก เสียใจที่ทำอะไรกองทัพเมืองเตียวไม่ได้ จึงต้องคิดหาแผนอื่นต่อไป

3.การใช้วาทศิลป์

การใช้วาทศิลป์ เป็นอุบายทางการทูต โดยใช้คนที่มีวิธีการพูดที่มีทักษะ การพูดโน้มน้าวใจไปเจรจาหว่านล้อม เพื่อให้ฝ่ายศัตรูที่มานุกรูยกยอมรับข้อเสนอ และเงื่อนไขต่าง ๆ จนกระทั่งยกทัพกลับในที่สุด

3.1 จกบู้ห้ามทัพ

ทัพเมืองจิ้นและเมืองจิ้นมาล้อมเมืองเตง เจ้าเมืองเตงเห็นเหลือกำลังจึงส่งจกบู้ไปเจรจาห้ามทัพ วิธีการของจกบู้ก็คือทำให้มิตรไม่วางใจมิตรด้วยวาจา ดังนั้น ในเวลาต่อมา ก็ให้ทหารเอาแพผูกตัวหย่อนลงไปนอกกำแพง จกบู้ถือไม้เท้าเดินร้องไห้ไปถึงหน้าค่ายของเจ้าเมืองจิ้น ทหารเมืองจิ้นจึงพาไปพบเจ้าเมืองจกบูกกล่าวว่าที่ร้องไห้เพราะเสียใจที่ราษฎรเมืองเตงจะเดือดร้อน เพราะทัพเมืองจิ้นมาตีเมืองเตง เจ้าเมืองเตงจึงมาขอเป็นเมืองขึ้นเมืองจิ้น และกล่าวต่อไปว่าเมื่อเมืองเตงซึ่งเป็นเมืองกันชนระหว่างเมืองจิ้นกับเมืองจิ้นเสียให้แก่เมืองจิ้นแล้วเมืองจิ้นจะเป็นเมืองต่อไปที่ถูกเมืองจิ้นตี จากนั้นก็ยกตัวอย่างเหตุการณ์ในอดีตที่ไม่อาจไว้ใจเมืองจิ้นได้มาเป็นอุทาหรณ์ จกบู้ทำให้เห็นจริงด้วยการกรี๊ดโลहित และให้พู่กันจารตัวหนังสือบนกระดาษว่าจะให้เมืองเตงมาขึ้นกับเมืองจิ้น เจ้าเมืองจิ้นหลงเชื่อถอยทัพกลับทำให้แผนการตีเมืองเตงครั้งนี้ไม่สำเร็จ เพราะทัพเมืองจิ้นไม่ได้รับความร่วมมือจากเมืองจิ้น

3.2 โสจิ้นมือประสานหกทิศ

โสจิ้นเป็นศิษย์อาจารย์เดียวกับเตียวหิง มีวาทศิลป์ในการปลุกใจให้ทหารแกล้งกล้า เริ่มต้นชีวิตราชการไปที่เมืองเอี้ยน และให้เจ้าเมืองเอี้ยนสร้างนโยบายประสานไมตรีเมืองเตียว เมืองเจ้ เมืองฉ้อ เมืองหัน เมืองงุย เพื่อรบกับเมืองจิ้นซึ่งมีแสนยานุภาพทางการทหารมาก โสจิ้นอาสาไปใช้วาทศิลป์ เกลี่ย

กลุ่มเจ้าเมืองทั้งหลายที่ละเมืองให้ร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ต่อมาไซจีน
ไปเป็นขุนนางเมืองเดียว วางอุบายอันแยบยลให้เดียวหังศิษย์ร่วมสำนัก ซึ่งมี
วาทศิลป์ เป็นเลิศเช่นเดียวกันไปรับราชการอยู่เมืองจีน เพื่อให้เมืองจีนสามัคคี
กับเมืองเดียว จะได้ไม่ทำสงครามกัน

4. การสังหารหมู่

การสังหารหมู่เป็นอุบายที่มุ่งหวังจะลดทอนกำลังศัตรูที่มารุกรานให้
สูญเสียไพร่พลจำนวนมาก ในเวลาอันรวดเร็ว โดยไม่ทันระมัดระวังตัว

4.1 การทำระเบิดอุโมงค์

เจ้าเมืองจีนและหัวเมืองทั้งปวงร่วมกันยกทัพไปตีเมืองซ้อ โทษฐาน
กระด้างกระเดื่องไปสวามิภักดิ์กับเมืองฉ้อ เจ้าเมืองซ้อชอกองทัพเมืองฉ้อมา
ช่วย แต่เมืองฉ้อยังไม่พร้อมจะมาช่วย เมืองซ้อจึงต้องป้องกันตนเอง

ขุนเสงขุนนางเมืองซ้อคนหนึ่งเสนอว่าให้ทำอุโมงค์ระเบิดขนาดใหญ่
ภายในบรรจุประทัดใหญ่ให้เต็มอุโมงค์ ปากอุโมงค์ใหญ่ให้นำกระดานมาวางแล้ว
เอาดินเกลี่ยอำพรางเอาไว้ ให้ส่งหนังสือและสิ่งของไปค้ำหน้าเจ้าเมืองทั้งปวง
และใช้พื้นที่บริเวณปากอุโมงค์รับแขก เมื่อทุกอย่างพร้อมให้เจ้าเมืองซ้อรีบ
ออกมาโดยเร็ว ตนจะสั่งให้ทหารระเบิดจุดประทัดในอุโมงค์ให้อุโมงค์ระเบิด เจ้า
เมืองและแม่ทัพทั้งหลายจะได้เสียชีวิต กองทัพก็จะระส่ำระสายถูกตีได้โดยง่าย
แต่เจ้าเมืองซ้อไม่รับแผนการนี้เพราะเห็นว่าเหยียดโหดเกินไป จะได้ไม่คุ้มเสีย
เพราะเหตุการณ์นี้จะจุดชนวนให้เมืองหลวงส่งกองทัพเมืองอื่นยกมาตีเมืองซ้อ
ราษฎรก็จะเดือดร้อนยิ่งขึ้นไปอีก

4.2 การวางยาพิษ

จินฮวนกั๋งแม่ทัพเมืองจันทราบว่าทัพเมืองจันทยกมาตี และมีเมืองพ้อ เป็นทัพหน้า จึงออกอุบายให้ทหารนำยาถึงใส่พิษไปเทไว้ทางทิศเหนือแม่น้ำแกง ชูย หวังให้ข้าศึกที่มาโจมตีกินน้ำตาย ทหารเมืองพ้อซึ่งเป็นทัพหน้าเสียชีวิต จำนวนมากเพราะอุบายนี้

5. การหลอกลวงศัตรู

การหลอกลวงศัตรูเป็นอุบายที่เป็นเงื่อนไขให้ศัตรูประเมิณการศึก ผิดพลาด และตัดสิ้นใจกระทำการอันเป็นผลดีต่อฝ่ายรับ ทั้งการบุกกรุงโจมตีและการถอยทัพกลับเมือง

5.1 จุดเอียนตุน

เป่ กิลีเบ้งเบ้งแม่ทัพเมืองจันรบแพ้ทัพเมืองจัน แต่เจ้าเมืองจันก็ยังคงต้องการให้เมืองจันไปตีเมืองจันอีก แต่ก็เกรงว่าเมืองเกียงหยงจะล้อมมาตีเมืองจัน จึงวางแผนทำเอียนตุน⁶ไว้ 20 แห่ง หากทัพเมืองเกียงหยงยกมาให้ทหารประจำเอียนตุนจุดไฟเป็นสัญญาณ ทัพเมืองจันจะได้ยกกลับมาป้องกันเมือง

ฝ่ายเมืองจันทราบว่ามีเมืองจันจะมาตี และทราบว่ามีเมืองจันล้อมเมืองเกียงหยงจะล้อมมาโจมตีตลบหลังตอนเจ้าเมืองไม่อยู่ จึงส่งหนังสือไปเมืองเตงซึ่งเป็นเมืองพันธมิตร ให้ส่งทหารปลอมเป็นพ่อค้าลอบสังหารทหารประจำเอียนตุน แล้วจุดเอียนตุนเป็นสัญญาณเรียกทัพเมืองจันกลับเมือง ทำให้เมืองจันไม่ประสบความสำเร็จในการตีเมืองจัน

5.2 การล่อให้ตกหลุมพราง

⁶ เอียนตุนคือหอที่ใช้จุดไฟเป็นสัญญาณเพื่อแจ้งให้ทราบว่าข้าศึกมารุกราน

เจ้าเมืองเต็กมีแม่ทัพที่มีกำลังมาก มีฝีมือ และอยู่ยงคงกระพันชื่อเต็กยาว จึงยกมาตีเมืองพ่อ เจ้าเมืองพ่อกับขุนนางผู้ใหญ่วางแผนจับเต็กยาว เพื่อตัดกำลังสำคัญของเมืองเต็ก จะได้ถอยทัพกลับ วิธีการก็คือ ชุตหลุมและกลบเกลื่อนปากหลุมให้เป็นปรกติ ให้ทหารอยู่ในหลุมถือเชือกรอไว้ แล้วล่อเต็กยาวให้มาสูบบริเวณหลุม เมื่อเต็กยาวตกลงไปในหลุมให้เอาบ่วงคล้องมัดและจับตัวมา

เมื่อจับทหารจับตัวเต็กยาวมาได้ แต่ก็ไม่สามารถสังหารได้ เพราะไม่มีอาวุธไคร่กายฉิว เต็กยาวไม่อยากถูกจับทรมาน จึงบอกให้ใช้อาวุธฟันเนือบริเวณคอต่อ 3 นิ้ว เต็กยาวจึงถูกฟันคอขาดกระเด็น

5.3 การลวงว่ามีกำลังน้อย

เจ้าเมืองเตียวทราบว่ามีเมืองเอียนยกมาตี เพราะเข้าใจว่าเมืองเตียวอ่อนแอ ไม่มีไพร่พล เจ้าเมืองเตียวจึงให้เสียมโพเป็นแม่ทัพออกไปรบศึกครั้งนี้

เสียมโพใช้ความเข้าใจของเจ้าเมืองเอียนให้เป็นประโยชน์ โดยให้ทหารชรา 5000 คนตั้งทัพล่อให้แม่ทัพเมืองเอียนเข้าใจว่า ทัพเมืองเตียวมีแต่คนชราจริง ๆ ส่วนทหารที่ยังหนุ่มก็ให้ตั้งค่ายซุ่มเอาไว้ อย่าให้ฝ่ายตรงข้ามทราบ แม่ทัพเมืองเอียนประมาทโจมตีค่ายทหารชรา ทหารชราสู้พลางถอยพลางมายังบริเวณที่ซุ่มทหารหนุ่มเอาไว้ ทั้งสองฝ่ายสู้รบกันเป็นสามารบ ทหารของเมืองเอียนถูกจับได้จำนวนมาก

5.4. การลวงว่าอ่อนแอ

การลวงว่าอ่อนแอเป็นแผนการรบที่มุ่งให้ศัตรูที่มารุกรานลำพองใจ คิดว่าอีกฝ่ายไร้ความสามารถ แต่ความจริงซ่องสุมกำลังไว้เตรียมรุกรบเต็มที่ เช่นกรณีเมืองเจ้รบเมืองพ่อ

ขุนนางเมืองเจ้คนหนึ่งฆ่าเจ้าเมืองและตั้งตนเป็นเจ้าเมือง จัดทแกล้วทหารและเครื่องศัตราวุธมาตีเมืองพ่อ เจ้าเมืองพ่อให้เง่าคือเป็นแม่ทัพไปรบ ในการศึกษาครั้งนั้นเง่าก็ไม่ได้ขี่เกวียนขี่ม้า แต่เดินปนกับพวกทหารเลว กินนอนคล้ายกับทหารทั้งปวง เห็นใครเจ็บไข้ก็ดูแลรักษาด้วยตนเอง เพื่อให้ทหารทุกคนเห็นว่าเป็นคนใจดี ไม่ถือยศศักดิ์เหมือนแม่ทัพทั้งปวง เมื่อข้าศึกมาสู้รบความลับก็พบว่าเง่าก็ทำตัวเหมือนทหารเลว ไม่เหมาะสมกับการเป็นแม่ทัพนายกองเพราะจะสั่งการไม่ได้ ดังนั้นคงจะเสียทีอย่างแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้น ยังเห็นว่าในกองทัพของเง่าก็ยังมีแต่เด็กและคนชรา ไม่มีทหารที่มีฝีมือเข้มแข็ง เนื่องจากเง่าก็ชอบกำลัรบที่แท้จริงเอาไว้ไม่ให้เผยตัว

แม่ทัพเมืองเจ้ทราบข่าวลวงและเชื่อตามนั้นจึงประมาทและไม่ระวังตัว ในที่สุดเง่าก็ก็นำทัพเมืองพ่อบุกเข้ายึดค่ายทหารเมืองเจ้ได้ ไปทุกที จนในที่สุดก็ต้องพ่ายแพ้ต่อเมืองพ่อ

5.5 การลวงด้วยไสยศาสตร์

เนื่องจากเมืองเจ้เสียเมืองให้แก่เมืองเอียน เจ้าเมืองเจ้จึงหนีไปอยู่ที่เมืองลีจิว เมืองเจ้เดิมนั้นเจ้าเมืองเอียนส่งงักเงมาปกครอง งักเงต้องการจัดการเจ้าเมืองเจ้มิให้เป็นเสี้ยนหนามจึงยกไปล้อมเมืองลีจิวเอาไว้ เตียนตันขุนนางเมืองลีจิวออกอุบายให้มีการเปลี่ยนผู้ครองเมืองเจ้จากงักเงเป็นกี้เกียบ เนื่องจากกี้เกียบเป็นคนโง่และลุ่มหลงในไสยศาสตร์ และใช้จุดอ่อนนี้ให้เป็นประโยชน์

เมื่อกี้เกียบได้ตำแหน่งแทนงักเง พยายามจะตีเมืองลีจิวให้ได้ เตียนตันออกอุบายให้ทหารคนหนึ่งอ้างเป็นร่างทรงของเทวดา และจะมาช่วยเมืองลีจิวรบเมืองเจ้ ความเรื่องนี้ทราบไปถึงกี้เกียบถึงกับล้มป่วย และยิ่งป่วยหนักและหมดกำลังใจยิ่งขึ้น เมื่อเห็นเมืองลีจิวทำหุ่นฟางเป็นรูปตนเองและใช้เกาทัณฑ์ยิงทุกวัน

ก็เกียบส่งทหารไปสืบความลับเรื่องการใช้ไสยศาสตร์ในค่ายทหารเมืองลีจิ๋ว เตียนตันก็ซ่อนแผน โดยให้ร่างทรงบอกว่าจุดอ่อนของเมืองลีจิ๋วก็คือจมูกของชาวเมืองเอียน ถ้าตัดจมูกชาวเมืองเอียน ชาวเมืองลีจิ๋วจะต้องตาย และต้องทำลายที่ฝังศพบรรพบุรุษของชาวเมืองลีจิ๋วด้วย เพื่อมิให้ปีศาจบรรพบุรุษมาช่วยชาวเมืองเมืองลีจิ๋ว ก็เกียบเชื่อทำตาม โพร่พลจำนวนมากไม่ยอมให้ตัดจมูกจึงหนีทัพ อีกส่วนหนึ่งถูกลวงให้มาขุดสมบัตินอกเมืองที่ชาวเมืองลีจิ๋วฝังไว้ ทำให้กำลังลดน้อยลงเป็นอันมาก ส่วนชาวเมืองลีจิ๋วเองก็แค้นก็เกียบที่มามีการทำลายที่ฝังศพให้ความร่วมมือกับในการเตรียมกระบือ 6000 ตัว ผูกหุ่นฟางเป็นรูปคนขี่หลังกระบือ สอดประทัดลงไป เพื่อเตรียมนำไปสู่ศึก

เมื่อสถานการณ์สูงกอมเต็มที เตียนตันนำทัพบุกเข้าค่ายของก็เกียบ จุดประทัดที่ทางกระบือทำให้กระบือตกใจวิ่งเข้าไปพังค่ายก็เกียบ เหยียบทหารก็เกียบล้มตายเป็นอันมาก ก็เกียบพยายามหลบหนีแต่ก็ถูกจับในที่สุดก็ถูกฆ่าตาย

การรบครั้งนี้ทำให้เมืองเจ้ที่เคยขึ้นกับเมืองเอียน กลับมาเป็นของเจ้เซียงก่งเจ้าเมืองเจ้คนเดิมอีกครั้งหนึ่ง

5.6 การลงด้วยความจริง

เจ้าเมืองเอียนให้คือชินเป็นแม่ทัพ คุมทหาร 10 หมื่นมาตีดินแดนทางภาคเหนือของเมืองเตียว บังเอียนอาสาเจ้าเมืองเตียวรบกับคือชิน บังเอียนสู้ไม่ได้หนีเข้าค่าย คือชินส่งหนังสือถึงบังเอียนขอเจรจาในฐานะคนคุ้นเคย บังเอียนไปพบ แต่บรรยาการการเจรจาเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ทั้งสองฝ่ายตะลุมบอนกัน ไม่มีใครแพ้ชนะและกลับเข้าค่าย

ในสถานการณ์หน้าสิ่วหน้าขวานเช่นนี้ บังเอียนกลับใช้ให้ม้าใช้นำหนังสือไปบอกคือชินถึงการจัดทัพของตนว่า ยังมีทัพอีกทัพหนึ่งสกัดอยู่ทางข้างหลัง ให้ระวังตัว แต่คือชินไม่เชื่อ คิดว่าเป็นแผนของบังเอียนหลอกให้กลัว จึงไม่

ระวังตัว แต่เมื่อพบว่ามิทัพกระหนาบหลังตามที่บังเอิญแน่นแจ้มา คือชินตกใจกลัว ทั้งค่าย บังเอิญติดตามไป คือชินเสียไพรพลจำนวนมาก รู้สึกเสียใจ เชือดคอตาย ในที่สุด

6. กลยุทธ์ซุนปิน

ซุนปินเป็นนักวางแผนการรบที่มีความสามารถ สามารถวางอุบายอันแยบยล ทำให้ศัตรูต้องสับสนหลงทางและพ่ายแพ้อย่างยับเยินในที่สุด

6.1 ค่ายกล

บังก้วนแม่ทัพเมืองงุยแฉะให้ขุ่ยอ่องเจ้าเมืองงุยตีเมืองกำตัน เพราะเป็นเมืองต้นทางในการไปตีเมืองเตียวต่อไป เมืองกำตันรับศึกไม่ไหว จึงขอให้เมืองเตียวมาช่วย ส่วนเมืองเตียวเกรงกลัวบังก้วนแม่ทัพเมืองงุย จึงไปขอความช่วยเหลือจากเมืองเจ้

เจ้ขุ่ยอ่องเจ้าเมืองเจ้ตั้งซุนปินเป็นแม่ทัพ แต่ซุนปินเห็นว่าตนยังไม่มีชื่อเสียง จึงขอเป็นที่ปรึกษา วางแผนให้ไปตีเมืองเสียงหลง เพื่อช่วยเหลือเมืองกำตันเฉพาะหน้า เนื่องจากเมืองเสียงหลงเป็นเมืองขึ้นของเมืองงุย บังก้วนจะต้องถอนทัพจากเมืองกำตันมาช่วย

ซุนปินตรวจชัยภูมิรอบเมืองเสียงหลง ให้ตั้งค่ายกลชื่อว่า แปะหมิงตัน มีค่ายใหญ่ 3 ค่าย ค่ายน้อยตั้งเรียงสลับกันเหมือนงูเลื้อย มีที่ว่างระหว่างค่ายสำหรับทำกลลวงศัตรูให้ตกอยู่ในวงล้อม 8 แห่ง ให้ทหารฝึกซ้อมอาวุธอย่างจริงจัง หวังให้เกิดตีศัพทลือเลื่องไปถึงบังก้วน

บังก้วนมาถึงเมืองเสียงหลงพยายามเข้ายึดค่ายของซุนปิน โดยไม่ทราบว่ซุนปินเป็นผู้วางแผน และตกหลุมพรางเข้าไปในค่ายกล เห็นธงปักหน้าค่ายมีตัวอักษรว่า “ กุสูซุนปิน ” ก็ตกใจถอยออกมา ถูกทหารซุนปินพุ่งอาวุธ ยิง

เกาทัณฑ์ดังท่าผ่น รีบหนีออกมาจากค่าย สูญเสียไพร่พลจำนวนมาก รีบยกทัพ กลับเมืองงุย

6.2 การลดเตาหุงข้าว

บังก้วนไปเฝ้า รุยอ่องเล่าเรื่องราวการแตกทัพ รุยอ่องให้กำลังใจบังก้วน ผึกทหารให้มีกำลังใจแล้ว ค่อยไปตีเมืองหัน และแก้แค้นเมืองเจ้

บังก้วนดีใจกลับมาบ้านผึกทหารทุกวัน เมื่อถึงปีใหม่ก็ไปตีเมืองหัน เจ้าเมืองหันเห็นเหลือกำลัง จึงไปขอทัพเมืองเจ้มาช่วย เจ้ออ่องเจ้าเมืองเจ้ให้ ชุนปินเป็นแม่ทัพ ยกวงงเข้าไปในแดนเมืองงุย ห้ามมิให้ใครเอ่ยชื่อชุนปิน ใคร พูดยจะตัดศีรษะ

เจ้าเมืองงุยเรียกตัวบังก้วนให้กลับมาเมืองงุยโดยด่วน เพราะทัพเมืองเจ้ ล่วงเข้ามา ชุนปินไม่ต้องการปะทะกับทัพของบังก้วน จึงแสร้งถอยทัพล่อให้บังก้วนติดตาม ในระหว่างการติดตามนั้น ชุนปินสั่งให้ทหารลดเตาหุงข้าว ในทุกที่ที่ ทัพหยุดพักตั้งค่าย เพื่อให้บังก้วนชะล่าใจคิดว่า ทหารเมืองเจ้หนีทัพ การเตรียม เเสบียงต่าง ๆ ก็ต้องลดลงไปด้วย แผนของชุนปินได้ผล ทัพบังก้วนติดตามทัพ ชุนปินจนกระทั่งทันกันชุนปินล่อให้บังก้วนเดินทัพเข้าไปในช่องแคบหว่างเขาม้า มังกร แล้วซุ่มทหารไว้ข้างเขา เมื่อบังก้วนซุกคบไฟขึ้นอ่านหนังสือที่เขียนติด ดันไม้ซึ่งชุนปินเขียนติดไว้ ก็เป็นสัญญาณให้ระดมเกาทัณฑ์ยิงเข้าไปได้ทันที

ผลการรบครั้งนั้น ทำให้บังก้วนเสียไพร่พลจำนวนมาก ตัวบังก้วนถูก เกาทัณฑ์และใช้กระบี่เชือดคอตาย

7.การโจมตีทางใจ

การโจมตีทางใจเป็นอุปายที่ทำให้ศัตรูเกิดภาวะสับสนทางใจ จำเป็นต้อง เลือกระหว่างการโจมตี และการถอยทัพกลับ ในที่สุดศัตรูการเลือกประการหลัง

8.1 การใช้บุญคุณ

หงอจู้สู้พยายบาทเจ้าเมืองฉ้อ ไปตามล่าตัวเจ้าเมืองฉ้อที่เมืองเตง โดยนำทัพเมืองหงอมาล้อมเมืองเตงเอาไว้ เเตงตันก้งเจ้าเมืองเตงวิตก จึงประกาศหาผู้ที่มีปัญญามาช่วยเหลือ โดยจะแบ่งสมบัติให้กึ่งหนึ่ง

เป่ กงูชาวเมืองพอเห็นประกาศขออาสา โดยจะขอพายเพียงเล่มเดียว ให้ทหารอาสาแทรกหย่อมตัวลงไปถึงค่ายของหงอจู้สู้ ทำที่ร้องเพลงพายเรือเอ๋ยซื่อ ยี่เตียงหยิน หงอจู้สู้ได้ยินออกซื่อ ยี่เตียงหยินสะดุ้ง จึงให้เรียกตัวเป่ กงูมาพบทราบว่าเป็นบุตรยี่เตียง

หยินซึ่งเคยมีพระคุณ หงอจู้สู้อยากจะทดแทนบุญคุณ เป่ กงูจึงขอเพียงให้หงอจู้สู้เลิกทัพกลับไป เรื่องทรัพย์สินสมบัติไม่ต้องการเพราะเจ้าเมืองเตงจะมอบให้อยู่แล้ว หากทำการสำเร็จ หงอจู้สู้จึงแทนคุณด้วยการถอยทัพกลับเมือง

9.การเติมพันด้วยชีวิต

การเติมพันด้วยชีวิต เป็นอุบายการบที่ใช้คนเดนตายออกไปทำสงคราม โดยมีเงื่อนไขว่าหากทำศึกชนะจะไว้ชีวิต และถ้าพ่ายแพ้จะสังหารให้สิ้น

9.1 การใช้คนโทษทำศึก

ทัพเมืองหงอมาล้อมเมืองอวด เกาเจียนเจ้าเมืองอวดจัดทหารออกตีค่ายเมืองหงอ 3 ครั้ง แต่ทัพพ่ายแพ้กลับมาทุกครั้ง ขุนนางเมืองอวดคนหนึ่งแนะนำว่าให้ไปถอดคนโทษมาสัก 300-400 คน ตั้งเป็นกองโจร บุกจับตัวอับหลี่เจ้าเมืองหงอไปฆ่า เมืองหงอหากขาดแม่ทัพก็จะระส่ำระสาย

อวดอ่องให้ไปถอดนักโทษมา 300 คน แบ่งเป็น 3 กอง ไปที่ค่ายเจ้าเมืองหงอ หากเห็นเจ้าเมืองหงอให้จู้โจมทันที ถ้าทำสำเร็จจะให้พันโทษ ถ้าพลาดจะฆ่าให้ตายทั้งหมด นักโทษปฏิบัติตามแผน เมื่อเห็นอับหลี่เจ้าเมืองหงอก็ทะเลว

วงล้อม ไล่พ้นแห่งทหารของเมืองหงอกระจัดกระจาย เจ้าเมืองหงอถูกฟันเท้า ช้ำบาดเจ็บสาหัส แม้จะมีทหารช่วยออกมาได้ แต่ก็ถึงแก่ความตายเพราะเป็น คนชราร่างกายอ่อนแอทนพิษบาดแผลไม่ไหว

กลอุบายการรบในเสียดศึกทั้งในกรณีที่เป็นฝ่ายรุกและฝ่ายรับต่างก็มี จุดมุ่งหมายเดียวกันคือจบความขัดแย้งทั้งหมดโดยเร็วลงด้วยชัยชนะของฝ่ายตน สิ่งที่สำคัญในการรบไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนไพร่พลและอาวุธยุทธโปกรณ์ แต่อยู่ที่สติปัญญาและการวางแผนของผู้นำ ซึ่งอาจเป็นเจ้าเมือง ขุนนางผู้ใหญ่ หรือแม่ทัพ สังคมไทยในอดีตก็มีความคิดเช่นนี้ จึงมีการจัดทำตำราการรบขึ้นเพื่อเป็นแบบแผนการสงคราม ตำราเล่มนี้มีความสัมพันธ์กับวรรณกรรมเรื่องเสียดศึก ใดๆ นั้น จะกล่าวในลำดับต่อไป

จากตำราพิไชยสงครามถึงเสียดศึก : จากคัมภีร์สู่วิถีปฏิบัติ

ก่อนหน้าที่จะมีการแปลวรรณกรรมพงศาวดารจีนในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมที่แบบแผนการรบของราชสำนักไทยเล่มสำคัญก็คือ ตำราพิไชยสงคราม วรรณกรรมเรื่องนี้แต่งขึ้นในสมัยใดไม่ปรากฏแน่ชัด แต่จากหลักฐานที่มีอยู่ในขณะนี้ ตำราพิไชยสงคราม “แรกทำ” ขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ 2520 : 453) หลังจากเสียกรุงเมื่อ พ.ศ. 2310 ตำราพิไชยสงครามฉบับหลวงได้สูญหายไป เหลือเพียงฉบับที่คัดลอกไว้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไม่มีการคัดลอกหรือชำระ ตำราพิไชยสงครามแต่ประการใด จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพล

เสพย์ กรมพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นแม่กองชำระ ร่วมกับขุนนางผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสืออีก 9 คน⁷ ใน พ.ศ.2368

ตำราพิชัยสงครามดังกล่าวมีเนื้อหาในส่วนที่เป็นกลศึกจำนวน 21 กลศึก ตั้งชื่อให้คล้องจองกันได้แก่ ฤทธิ สีหจักร ลักษณะอ่อนเงื่อน เกื่อนกำบัง พังภูผา ม้ากินสวน พวนเรือโยง โพงน้ำบ่อ พ้อข้างป่า ฟ้า้งำดิน อินทพิฆาน ผลานศัตร์ ชูพิศม์แสง แข็งให้อ่อน ยอนภูเขา เข้าให้ผอม ออมปราสาท ราชปัญญา ฟ้าสนั่นเสียง เรียงหลักยืน ปืนพระราม

กลศึก 21 กลศึก นี้ จำแนกตามการนำไปใช้ได้ 4 ประเภท⁸ ได้แก่

1. กลศึกประเภททั่วไป เน้นการเตรียมความพร้อม ได้แก่ การศึกษา ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีการรบ กลศึกประเภทนี้คือ สีหจักร ฟ้า้งำดิน อินทพิฆาน ผลานศัตร์ จอมปราสาท ฟ้าสนั่นเสียง และปืนพระราม

2. กลศึกประเภทตัดกำลัง เป็นกลศึกที่มีความซับซ้อน เน้นการรบในรูปแบบปะทะศัตร์ ได้แก่ ลักษณะอ่อนเงื่อน กลเกื่อนกำบัง พ้อข้างป่า ชูพิศม์แสง แข็งให้อ่อน ยอนภูเขา เข้าให้ผอม ราชปัญญา

3. กลศึกประเภทหลอกล่อข้าศึกมาเป็นพวก เน้นการตัดกำลังข้าศึก ได้แก่ ม้ากินสวน พวนเรือโยง เรียงหลักยืน

⁷ 1.พระยาบำเรอบริรักษ์ จางวางมหาดเล็ก 2.พระมหาวีชาธรรม จางวางราชบัณฑิต

3.หลวงลิขิตปรีชา เจ้ากรมอาลักษณ์ 4.หลวงสุธรรมาจารย์ 5.พระโหราธิบดี จางวางโหราพระราชวังหลวง

6.พระทะเลโลกย์ จางวางโหร 7.หลวงญาณเวท 8.หลวงไตรเพทวิไศรย 9.ขุนโกลย์พรหมา ปลัดกรม

⁸ การจำแนกได้แนวคิดจาก ตำราพิชัยสงครามไทยในฐานะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาไทย พ.ศ.2325 -2418 ของ วสันต์ มหากาญจนะ

4. กลศึกประเภทที่ต้องอาศัยพลังทางใจ เน้นการสร้างความเข้มแข็งทางใจอดทน อดกลั้น ไม่โต้ตอบเมื่อยังไม่ถึงเวลาอันควร ได้แก่ โกงน้ำบ่อ

กลศึกเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการทำสงครามเพื่อเอาชนะศัตรู เมื่อมีผู้กล่าวถึงตำราพิชัยสงคราม ก็จะอ้างถึงกลศึกเหล่านี้ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นยุทธวิธีหลักในตำราพิชัยสงคราม ที่จะสอนถึงเล่ห์กลอุบายสำหรับต่อสู้ข้าศึกในทุกรูปแบบ (ชาญชัย วรรณวงศ์ 2527 : 75)

ข้อจำกัดของตำราพิชัยสงครามนี้ก็คือ มิได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการนำกลศึกไปใช้ เป็นเพียงกำหนดรูปแบบการรบไว้อย่างกว้าง ๆ แม้ทัพไทยโบราณจำเป็นอาศัยความสามารถเฉพาะตัวในการนำหลักเกณฑ์การรบในตำราพิชัยสงครามฉบับนี้ไปใช้ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (ชาญชัย วรรณวงศ์ 2527 : 14)

การขาดความรู้เกี่ยวกับกลอุบายในการสงคราม ในยุคสมัยที่การศึกสงครามยังคงเป็นปัญหาสำคัญ ทำให้ราชสำนักไทยสมัยรัตนโกสินทร์ต้องแสวงหาความรู้เพิ่มจากที่มีอยู่ วิธีหนึ่ง ก็คือการศึกษาบาทเรียนการทำสงครามของอาณาจักรใกล้เคียง และอาณาจักรที่มีประสบการณ์การสงครามอย่างเชี่ยวชาญและชำนาญ อีกทั้งยังมีจารีตของกรบั่นที่กพงศาวดารอย่างเป็นทางการจะลักษณะก็คืออาณาจักรจีน จึงไม่น่าแปลกใจที่ราชสำนักสมัยรัตนโกสินทร์ เลือกลงพลกษัตริย์จีนฉบับที่อุดมไปด้วยกลอุบายในการรบ เช่น สามก๊ก ไช้ฮั่นและเสียดก๊ก และตั้งคณะกรรมการแปลชุดใหญ่ขึ้นมาดำเนินงานนี้โดยเฉพาะ

ด้วยเหตุนี้ อุบายศึกในเสียดก๊กทั้งในด้านที่เป็นฝ่ายรุกและฝ่ายรับซึ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ในฐานะบทเรียนการทำศึกสงครามที่เห็นได้ชัดเจน 4 ประการ ได้แก่

ประการแรก เป็นรูปธรรมรองรับอุบายศึกในตำราพิชัยสงคราม ทั้งในส่วนที่เป็น กลศึกประเภทตัดกำลัง กลศึกประเภทหลอกล่อข้าศึกมาเป็นพวก กลศึกประเภทที่ต้องอาศัยพลังทางใจ

ตัวอย่างการใช้กลศึกประเภทตัดกำลังในเสียดัก เช่น กรณีจกบูห้ามทัพไม่ให้เมืองจิ้นช่วยเมืองจิ้น เพื่อตัดกำลังเมืองจิ้นในการตีเมืองเตง ทำให้เมืองเตงพันภัย หรือในกรณีเตียนตันใช้อุบายลวงให้ทหารของเมืองเอียนหนีทัพไปซุกสมบัติ เพื่อตัดกำลังไพร่พลของเมืองเอียน

ตัวอย่างการใช้กลศึกประเภทหลอกล่อข้าศึกเป็นพวก เช่น กรณีอ่องเหงาให้สินบนภวโยชขุนนางเมืองจิ้นทำงานเป็นจารชนให้แก่เมืองจิ้น หรือกรณีเป็กพิชุนนางเมืองหงอเมืองยินดีที่จะช่วยเหลือเมืองอวดเพื่อบ่อนทำลายเมืองหงอ เพราะได้รับผลประโยชน์จากเมืองอวด

ตัวอย่างการใช้กลศึกที่ต้องอาศัยพลังทางใจ เช่น อุบายศึกประเภทโจมตีทางใจ ทั้งการอ้างบุญคุณที่มีมาแต่เดิม การขุดศพบรรพบุรุษขึ้นมาประจาน การทำให้ชาวเมืองเกิดความวิตกด้วยการสร้างทำให้เห็นว่าจะยึดการรบออกไปอีกนานด้วยการตั้งกองทหารขึ้นมาทำนา

ประการที่สอง แนะนำให้รู้จักนักวางแผนการรบที่มีความสามารถ เช่น กวนต๋ง ซุนมู่จู่ ซุนปิ่น เจ้าตี้ บุนจง เลียมโพ หงอจู่ สุโจจิ้น เตียวหิง เป็นต้น นักวางแผนแต่ละคนล้วนใช้สติปัญญาอันแยบคาย เอาชนะข้าศึกได้

ประการที่สาม แนะนำแนวทางแก้ไขเฉพาะหน้าเมื่อสถานการณ์สงครามไม่เป็นตามที่คาดหวัง เช่น กรณีกองทัพเจ้าเมืองจิ้นถูกลวงให้เข้าไปในแดนฮันไฮ ซึ่งเป็นแดนสังหารก็สามารถกลับออกมาได้ด้วยการใช้ม้าเมืองบูจอง กรณีเลียมโพแม่ทัพเมืองเตียว ขุดสระเตรียมเอาไว้ในค่าย เพราะภูมิประเทศที่ตั้งทัพเป็นรองฝ่ายข้าศึก จะต้องถูกล้อมให้อดน้ำตายอย่างแน่นอน

ประการที่สี่ เสนอกลองแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นฝ่ายรุกและฝ่ายรับ บางอุบายคนธรรมดาคิดและเข้าใจได้ แต่บางอุบายอยู่นอกเหนือการคาดคิด เช่น แอบอ้างรับสั่ง ลวงให้สำคัญตนเองผิด ลวงด้วยการปลอมเป็นเสื่อ ลวงว่าอ่อนแอ ลวงว่าเข้มแข็ง ลวงว่าเป็นมิตร ลวงด้วยไสยศาสตร์ ลวงด้วยความจริง เป็นต้น

บทสรุป

เลียดก๊กเป็นวรรณกรรมที่แปลจากพงศาวดารจีน มีความซับซ้อนด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉากและเหตุการณ์ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในเงื่อนไขเวลาที่ยาวนานกว่า 500 ปี จุดเด่นของเรื่องที่ได้เห็นได้อย่างชัดเจนประการหนึ่งก็คือ การใช้กลอุบายศึกเพื่อเอาชนะหรือเพื่อเอาตัวรอดจากฝ่ายตรงข้าม จึงมีใช้เรื่องเกินจริงหากจะกล่าวว่า เลียดก๊กเป็นผลงานชิ้นหนึ่งที่เกิดจากความพยายามของชนชั้นนำสมัยต้นรัตนโกสินทร์ที่จะสร้างความรู้ทางการสงครามให้เป็นระบบ ขยายความรู้เรื่องการรบในคัมภีร์พิไชยสงครามที่สืบทอดมาแต่โบราณ ให้สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ อุบายรบในเลียดก๊กจึงมีใช้เพียงความรู้ในเชิงหลักการ แต่เป็นการสร้างความรู้อันมีชีวิต มีบริบทความขัดแย้งรองรับ มีผลสรุปของการใช้อุบายว่าเป็นฝ่ายแพ้หรือชนะรวมถึงการระบุนิสัยความประพฤติที่เกิดขึ้น วรรณกรรมเรื่องเลียดก๊กจึงแสดงให้เห็นการเตรียมพร้อมสรรพวิทยาทางการรบของชนชั้นนำสมัยต้นรัตนโกสินทร์อย่างกระตือรือร้นและมีวิสัยทัศน์ทางการสงครามแบบตะวันออก แต่มิได้คาดคิดว่า สงครามแบบจารีตโบราณที่วางรากฐานความรู้ไว้เช่นนี้จะสิ้นสุดลงในอีกไม่นานนัก เพราะวิทยาการรบแบบตะวันตกและยุคสมัยแห่งการล่าอาณานิคมของตะวันตก

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย วรรณวงศ์.(2527) “การศึกษาวิเคราะห์สงครามไทยรบพม่าเฉพาะเรื่อง ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีทางการทหาร พ.ศ.2310-พ.ศ.2397”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดลพร รุจิวงศ์และปรีมา มัลลิกะมาส.(2510) “การศึกษากลวิธีล้อมโหนกศัตรูจากการแปลงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ : เวลาในขวดแก้ว” ใน **Thought** . กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตำราราชานุกาพย์, สมเด็จพระยา กรมพระยา.(2514) “ตำนานสามก๊ก”. ใน **สามก๊กเล่ม 1 ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน)และตำนานสามก๊ก** . ธนบุรี : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2514.
- บุญศักดิ์ แสงระวี.(2547) **ศิลปะการใช้กลยุทธ์ในสามก๊ก**.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ .
- ปกรณ์ ลิ้มปุ่นสรณ์(บรรณาธิการ).(2547) **ประวัติศาสตร์จีน**.กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์จำกัด .
- ประดิษฐ์ พีระมาน. (2555)**มหาพิชัยสงคราม**.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- “พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ”.(2520) ใน **คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ**. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- เสียดศึก เล่ม 1 - 12**. (2506)กรุงเทพฯ : องค์การคำคुरुสภา, 2506.

วสันต์มหากาญจนะ.(2539) “ตำราพิไชยสงครามในฐานะหลักฐานประวัติศาสตร์
ภูมิปัญญาไทย.พ.ศ.2325-2418.วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภาณี ปิยพสุนทรา.(2537) ตำราพิชัยสงคราม สามก๊ก. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แสงดาว.

หนังสือพิไชยสงคราม รวมเบเน ห้าเล่ม สมุดไทย. (2418).กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
หมอบรัดเล ปากคลองบางกอกใหญ่.